

ВТРИМАТИ, РОЗБУДУВАТИ І ВДАРИТИ: ЯК УКРАЇНІ ПОВЕРНУТИ СОБІ ПЕРЕВАГУ В 2024 РОЦІ

Майкл Кофман, Роб Лі і Дара Массико

Цієї зими українська армія вже вочевидь працює на залишковому ресурсі: як впливає з одного **нещодавнього репортажу**, для самохідних артилерійських установок М109 («Паладин») під Бахмутом боеприпаси постачаються вже хіба у вигляді димових снарядів. Коли ми були там востаннє, у листопаді, снарядний голод був поширеним явищем уздовж усієї лінії фронту, і з того часу ситуація лише погіршилася. По багатьох місяцях запеклих боїв **український контрнаступ 2023 року** виявився змарнованою можливістю. Поточну ситуацію у довгостроковій перспективі також втримати не вдасться. Зрозуміло, що Україні та Заходу потрібна нова стратегічна візія. Це означає перехід до планування з довшим горизонтом, ніж наступні шість місяців або найближча наступальна операція. Хоча поточний стан війни було **схарактеризовано як патову ситуацію**, що спровокувало гарячі дебати про те, що під цим розуміти, Росія у 2024 році володіє перевагою у **матеріально-технічному забезпеченні**, виробничих потужностях і живій силі, а звідси й ініціативою. Однак за умови надходження добре підлаштованої під наявні потреби західної підтримки Україна може вистояти проти російських сил цього року, заново наростити перевагу, необхідну для проведення широкомасштабних наступальних операцій у 2025 році, та створити нові передумови для нанесення Росії поразки на полі бою. З іншого боку, якщо не буде здійснено серйозних корекцій або якщо західна підтримка зупиниться, поточний підхід несе в собі високий ризик того, що українська армія з часом виснажиться і Україна буде змушена вести переговори з Москвою з позиції слабкості.

Наразі Україна фокусується на відновленні боєздатності та розбудові ліній захисту проти невщухаючих російських атак. Західні поставки артилерійських боеприпасів **значно зменшилися**, що призвело до снарядного голоду на всій лінії фронту. Провівши кілька місяців у режимі наступу, Україна на осяжне майбутнє не має достатньої кількості артилерійських боеприпасів і боєздатних підрозділів, щоб знову розпочати

наступальні операції. Російські війська **перебрали ініціативу** на деяких ділянках фронту, але теж мають великі труднощі з просуванням уперед. Хоча український наступ влітку не досяг своїх мінімальних цілей, російський **зимовий наступ** минулого року і **мляві атаки** цієї осені теж не принесли прориву. 2023 рік завершився тим, що Росія взяла **трохи більше** території, ніж Україна, але до її офіційної мети захопити увесь Донбас все ще далеко. Контроль території дійсно є одним з мірил поступу в досягненні своїх цілей, але більш важливими визначальниками довгострокового успіху є баланс рівня втрат, спроможність до відновлення боєздатності, мобілізація оборонної промисловості та вміння ефективно застосовувати силу у великих масштабах. Ось чому те, що відбудеться 2024 року, імовірно, визначить майбутню траєкторію цієї війни.

Невизначені перспективи надходження західної військової та економічної допомоги означає, що Україна у 2024 році мусить ще економніше ставитися до наявних в неї ресурсів та приймати складні рішення. Однак, попри цю похмуру реальність, із західною допомогою Україна може відновити свої бойові спроможності та, ймовірно, перехопити перевагу у 2025 році. Якщо цей рік використати мудро, розібратися з ключовими проблемами та винести правильні уроки з офензиви 2023 року, Україна може реалізувати ще одну спробу завдати російським силам масштабної поразки. Однак для цього потрібна нова стратегія, уgruntована на трьох основних елементах: утримування, розбудова і удар. Утримування вимагатиме добре підготовленої оборони, консолідації та раціоналізації розмаїтого парку техніки, якою оснащені Збройні сили України. Розбудова передбачає відновлення якості військових з'єднань, вишкіл, а також розширення оборонно-промислових потужностей. Нарешті, елемент удару має підточити російські переваги та створити складнощі для російських сил далеко за лінією фронту одночасно з відновленням Україною своїх спроможностей для здійснення наступальних операцій. В ідеальному випадку Україна зможе абсорбувати російські напади, мінімізуючи свої втрати, і спозиціонує себе для поступового перехоплення ініціативи.

Краща візія

Стратегічний контекст 2024 року кардинально відрізняється від контексту 2023 року. Київ навряд чи матиме достатньо артилерійських боєприпасів, особового складу чи техніки для ще одного стратегічного наступу. Зі свого боку, Росія у 2024 році матиме перевагу в матеріально-технічному забезпеченні, а російські бюджетні витрати на національну оборону — **10,8 трлн рублів** — значно перевищать витрати минулих років і офіційно сягнуть 6 відсотків ВВП (за різними оцінками, реальна цифра складе 8 відсотків). Цього може не вистачити для того, щоб дати Москві вирішальну перевагу на полі бою, але Росія здійснила структурний зсув економіки у бік значно вищих витрат

на національну оборону, конвертувавши доходи від експорту енергоносіїв у мобілізацію оборонної промисловості. Не менш важливим аспектом є те, що у 2023 році Росія змогла компенсувати свої втрати та з часом згенерувати **додаткові бойові потужності** — зокрема, через рекрутування контрактних військовослужбовців для нових формувань, а не лише мобілізацію. Російським силам у 2024 році може бути так само складно подолати українську оборону, як і в 2023 році, але протягом цього і наступного року переваги, що ними користується Росія, почнуть наростати.

Ось чому стратегія має починатися з утримування, націленого на нейтралізацію щогорічних наступів росіян та відносної переваги Росії в матеріально-технічному забезпеченні. Перший елемент у цьому — це побудова більш укріплених ешелонованих фортифікацій, які полегшать захист майже **тисячокілометрової лінії фронту**, уможливають ротацію українських військових, звільняють для інших завдань найкращі підрозділи української армії та зменшать потреби в амуніції, необхідній для оборони. Україна **розпочала** побудову оборонних споруд, але ці зусилля знаходяться в зародковому стані, якщо порівняти їх з **ешелонованими** фортифікаціями, що їх звели російські сили. Росія має спеціальні інженерні бригади для побудови та покращення укріплень, тоді як в українській армії побудова ліній оборони є відповідальністю кожної окремої маневрової бригади. Міцніша оборона, зокрема підземні бункери та тунелі, скомпенсує російську перевагу в артилерії та **керованих авіабомбах**. Для цього треба буде вирішити низку регуляторних питань, оскільки прокладання ліній оборони слід координувати з регіональною владою, а також питань, пов'язаних із власністю, і так далі. Когось це може здивувати, але в Україні сільськогосподарська діяльність і робота підприємств триває зовсім недалеко від фронту, як ми обидва мали можливість спостерігати під час наших польових досліджень.

Утримування передбачає не лише позиційну оборону, а й консолідацію. Цей рік можна використати для того, щоб консолідувати та раціоналізувати військо. З західною підтримкою та передачею промислових спроможностей, таких як **3D-принтери**, Україна має дедалі ширші можливості для сервісного обслуговування західної техніки та виробництва нових деталей для неї. До обслуговування військової техніки в Україні залучені ремонтні та модернізаційні потужності як у системі **сил оборони**, так і організовані **волонтерським середовищем**. Однак Україна отримала **розмаїтий арсенал** техніки від західних країн — наприклад, лише артилерійських установок було поставлено 14 типів. 2023 року це розмаїття **додатково поглибилося** за рахунок західних танків (варіантів танків **Leopard, Challenger і Abrams**), бойових машин піхоти, різноманітних міністійких засідкозахищених автомобілів і т. д. Це створює **надзвичайні складнощі** у логістиці й технічному обслуговуванні та зменшує кількість техніки, сервіс якої можна проводити одночасно. Зважаючи на критично важливу роль, що її відіграють приватні благодійні організації на кшталт **«Повернись живим»** і **фонду Сергія Притули**, активніша співпраця між ними та західними урядами й

оборонними компаніями допомогла б забезпечити обслуговуваність західної техніки.

По-друге, Україні слід переглянути свою нормативну базу у сфері **мобілізації** та рекрутування, щоб розібратися з за давніми проблемами у структурі та якості своїх сил оборони. Відповідні зміни наразі **обговорюються**, але часу дуже мало, і він спливає. Поки що українські парламентарі **відкинули** пропозицію мобілізувати від 450 тисяч до 500 тисяч чоловіків. Але також зрозуміло, що Києву слід буде звернути увагу не лише на **кількість** мобілізованих, а й на середній вік, з метою відновлення якості війська. Українській армії буде складно проводити наступальні операції, якщо середній вік на фронті продовжуватиме рухатися в напрямі добряче **за сорок**. Деякі з мобілізованих солдатів старшого віку перебувають не в найкращій фізичній формі та мають **проблеми зі здоров'ям**, які обмежують їхню здатність воювати. Бригади на позір можуть бути добре укомплектовані, але на практиці багато солдатів не в змозі ефективно брати участь у штурмах або виконувати інші бойові задачі, що зменшує їхній наступальний потенціал. Зміни в нормативній базі повинні також вирішити питання **підтримної ротації**, щоб особовий склад міг розраховувати на відведення з «нуля». В ідеалі українські бригади налаштують ротацію з якоюсь кількістю батальйонів на лінії фронту, якоюсь кількістю у резерві та кількома батальйонами у процесі формування. Найважливіше при цьому — щоб ця система зберігала досвідчений стрижень солдатів і молодшого командного складу в кожному підрозділі як основу нових формувань і тренувальних заходів.

По-третє, у співпраці з західними країнами Україна може масштабувати та **реформувати** існуючі програми вишколу для відновлення бойової ефективності армії. Це означає розширення навчально-тренувальних програм всередині країни, **перегляд** західних програм, комбінування навчальних матеріалів і пошук шляхів подолання дефіциту професійної військової освіти для офіцерів і молодшого командного складу. Ці програми мають покривати не лише тактичні потреби українських бойових операцій, а й навички оперування злагодженим підрозділом, а також **командно-штабне навчання для бригад**. Хоча українські військовослужбовці та офіцери мають значний бойовий досвід, їм часто бракує фундаментальних знань, і це стає дедалі серйознішою проблемою мірою того, як їх швидко просувають по службі на заміщення бойових втрат. Активніші горизонтальні зв'язки між українською та американською армією на рівні бригад і нижче можуть допомогти виправити і ці проблеми. Командирів рот, батальйонів і бригад та їхні штаби неможливо належним чином навчити за короткий проміжок часу, і це є ще однією причиною, чому для наступного українського стратегічного наступу можна розглядати хіба що 2025 рік.

Як і у більшості воєн, найважчий тягар цієї війни лягає на **піхоту**. Саме піхота безпосередньо тримає оборону в окопах незалежно від погоди, і саме піхота зазнає найбільшого рівня втрат. Хоча обмежувальним фактором була і амуніція, і техніка,

літній наступ України досяг того піку, якого він досяг, через втрати у піхоті. Через це для продовження наступальних операцій цієї осені командири формували штурмові групи клаптиковим способом з солдатів різних спеціальностей, як-от артилеристів. Більше нагуртування добре підготовленої піхоти є критично важливим для того, щоб зменшити тягар на наявний особовий склад, з якого дехто воює вже майже два роки з мінімальними можливостями для відпустки. Якщо не вирішити ці проблеми, падіння морального духу та виснаження з часом накопичуватимуться і поставлять під загрозу будь-які майбутні наступальні операції. Управління особовим складом буде ключовим фактором для обох сторін мірою того, як ця війна затягуватиметься до 2025 року і далі.

По-четверте, Україна може у співпраці з західними партнерами налагодити значно масштабніше виробництво дронів і **протидронових засобів радіоелектронної боротьби**, які дозволять їй частково компенсувати дефіцит артилерійських боеприпасів і зменшити вразливість до майбутніх перебоїв у наданні військової допомоги. Україна спроможна виробляти FPV-дрони **у великих кількостях**, але для цього потрібне фінансування та боеприпаси для цих дронів, і це питання з західною допомогою вирішити значно легше, ніж проблему **повільного збільшення виробництва** 155-міліметрових снарядів. Європейські країни могли б фінансувати майданчики для виробництва дронів у самій Україні або сусідніх з нею країнах. Це могло б частково компенсувати недостатнє постачання артилерійських боеприпасів. Більша кількість мін, зокрема **розкидних мін**, що доставляються всередині гаубичних снарядів (RAAMS), також може підсилити українську оборону.

Захід має зосередитися на постачанні ресурсів, які вже довели свою корисність у зниженні рівня втрат і в яких існує велика потреба. Йдеться, зокрема, про захищений транспорт, засоби протиповітряної оборони та техніку для розмінування. Україна все ще має **дефіцит звичайних броньованих машин**, особливо **гусеничних бойових машин піхоти**, для належної механізації багатьох своїх підрозділів, і цей дефіцит спричиняє непотрібні втрати. Це є особливою проблемою для бригад **Національної гвардії** та **Сил територіальної оборони**, які часто з необхідності застосовуються як звичайні механізовані бригади, але не мають для цього належного оснащення. Броньований транспорт також потрібен в якості «швидких». В деяких випадках евакуація поранених солдат займає кілька годин, тому що артилерійський обстріл занадто інтенсивний, а броньованих машин недостатньо для того, щоб виділити якусь частину з них на вивіз поранених. Передача більшої кількості **бронетранспортерів M113** або **броньованих Humvee**, що є легкими в обслуговуванні, мала б диспропорційно великий вплив.

Нарешті, західні оборонні компанії є більш інноваційними, ніж російська оборонна промисловість, але для того, щоб почати працювати активніше, їм потрібні сигнали від західних урядів щодо адекватних обсягів замовлень. Українське Міністерство оборони наразі також розбирається з давніми проблемами в укладених контрактах, і нове

керівництво намагається їх вирішити. Західні оборонні підприємства **випробовує нову зброю** в Україні, але часто у відносно малих обсягах і без відчуття терміновості. Щоб виправити цю ситуацію, західним урядам, можливо, слід підписати контракти на виробництво для України систем, що їх, в ідеалі, західні армії потребуватимуть і самі. Наприклад, може йтися про захищені від глушіння модулі та програмне забезпечення наведення на кінцевому відрізьку польоту для дронів, системи радіоелектронної боротьби та віддалено керовані засоби виявлення і знищення мін. Подібні зусилля були б гармонійною відповіддю на заклики українського колишнього головнокомандувача Валерія Залужного зосередитися на **технологічних інноваціях** як одному з центральних компонентів підходу, що дозволить вирватися з відносно статичної динаміки, яка склалася на полі бою.

Лише орієнтованої на оборону стратегії буде недостатньо, але Україні доведеться багато зважувати, чому віддати перевагу, а від чого доведеться відмовитися. Стратегія часто найкраще розкривається у тому, чого ти вирішуєш не робити. Хоча існує загальний консенсус стосовно того, що Україні варто зосередитися на **«активній обороні»**, конкретне наповнення цього виразу ще необхідно визначити. Активна оборона не повинна зводитися до операцій, мета яких — просто виборювати ініціативу або чинити тиск коштом живої сили та боєприпасів, витратити які Україна не може собі дозволити. Проведення локалізованих наступів може здаватися привабливим, але лише за правильних умов, які дозволять досягти кращих позицій невеликим коштом. Виборювати ініціативу не має особливого сенсу, якщо нема ресурсів для того, щоб цю ініціативу експлуатувати. Теоретично локалізовані наступи тримають російські сили під тиском і тим обмежують їхню свободу дій, але на практиці вони можуть завадити відновленню бойових спроможностей української армії. Також мало що вказує на те, що локалізовані наступи покажуть себе дієвішими чи ефективнішими у стримуванні регенерації російських сил, ніж просто добре організована оборона. У порівнянні з обороною наступальні операції вимагають значно більше ресурсів — живої сили, техніки та боєприпасів, — які в Україні в дефіциті. Вони також можуть бути контрпродуктивними з точки зору морального духу і потенціалу рекрутування, тому що солдати інтуїтивно знають, коли штурм наступної лінії ніяк не прислужиться у реалізації ширшої операції або стратегії.

У 2024 році найкращою обороною буде найімовірніше не хороший напад, а такий напад, який максимізує ефективність і відкриває шлях до подальших корисних можливостей. В обороні Україна може робити акцент на тому, в чому має переваги, наприклад, користаючись з покращених (завдяки підтримці західних розвідданих) спроможностей завдавати **удари на велику відстань** по російських базах і критичній інфраструктурі далеко в тилу у ворога. По суті, активний компонент стратегії складається з довготривалої кампанії ударів, яка допоможе створити відповідні умови для 2025 року. Україна може планомірно зменшувати російську перевагу в повітрі,

вважаючи авіабази в Криму та біля своїх кордонів. Київ наразі володіє **ініціативою** у північній частині Чорного моря і може далі розвивати успіхи, досягнені кампанією ударів по російському **Чорноморському флоту**. З цією метою Захід має допомогти Україні збільшити виробництво власних **ударних безпілотників великої дальності** і переглянути політику обмеження кола цілей, по яких Україна може бити західними ракетами, оскільки ця політика де-факто перетворює Росію на недоторканне святилище.

Однак кампанія завдання ударів на велику відстань є способом чинити тиск і створювати виклики для російської армії – вона не може бути заміником для потужної наземної офензиви. Україні все ще потрібно здолати російську оборону на півдні і досягти прориву, щоб поставити російські сили в Криму у хитке становище. Навіть успішно здійснене знищення Керченського мосту або інших наземних ліній комунікації навряд чи призведе до колапсу російських позицій на півдні України без додаткового тиску у вигляді потужної наземної кампанії. При цьому всьому в найближчі місяці Україні слід уникати вв'язуватися у невідгдані бої на виснаження, які підважать будь-які шанси на успіх у довгостроковій перспективі. Росія має у своєму розпорядженні більше ресурсів, а західна підтримка стає дедалі менш певною, а отже, Україна не може собі дозволити воювати у 2024 році так само, як вона це робила у 2023 році.

Винесення уроків з упущених можливостей 2023 року

Щоб зрозуміти, яким чином найкраще будувати плани на 2024 і 2025 роки, важливо зробити короткий огляд того, чому наступ-2023 не повторив успіхів осені 2022 року. Україна досягла **прориву** в Харківській області у вересні 2022 року, до проведення в Росії мобілізації, проти **серйозно підточених російських сил**, які не підготували міцних фортифікацій. Прорвавшись через першу лінію оборони, українські війська швидко експлуатували досягнене і пробилися глибоко в тил російських позицій, навіть порівняно невеликими силами. Хоча Україна досягла важливої перемоги в Херсонській області, це була **важка битва**. Російські позиції не посипалися, незважаючи на несприятливі географічні умови, і росіяни оборонялися навіть при тому, що їхні лінії постачання йшли через Дніпро і були під постійним **обстрілом з систем HIMARS**. У 2023 року українські сили постали перед великою мобілізованою російською армією, яка тримала оборону на значно більш укріплених фортифікаційних лініях, ніж ті, з якими довелося мати справу в Херсонській і Харківській областях 2022 року. Як ми **стверджували** у грудні 2022 року, Україна навряд чи могла розраховувати на схожі сприятливі умови у 2023 році.

Порівняно з 2022 роком, коли російські бригади і полки часто тримали фронт двома чи

трьома недоукомплектованими батальйонами, влітку 2023 року деякі полки оборонялися вже **шістьма або більше** батальйонами, маючи також додаткові батальйони для ротації. Росіяни також продовжували створювати нові армії з контрактних військовослужбовців, такі як **40-й армійський корпус і 25-та загальновійськова армія**, які були сформовані того літа. Вони могли витримати значно більший рівень втрат і не колапсувати, а мережа фортифікацій ускладнювала для України можливість експлуатувати тактичні успіхи. Російські сили того літа також не мали таких самих проблем з логістикою, які в них були в Херсоні, і в цілому російська армія, як виглядало, покращила свої оборонні спроможності у порівнянні з наступальними.

Хоча на **цю тему вже багато писалося**, в тому числі **нами** на основі наших польових досліджень в Україні, в кінцевому рахунку результат визначили три основні фактори.

По-перше, Україні бракувало вирішальної переваги над російською армією у вогневій потузі, і російські сили були недостатньо підточені втратами перед початком наступу, що означало відсутність явної переваги, яку можна було експлуатувати. По-друге, Україна не змогла ефективно масштабувати своє застосування сил, ведучи операції на рівні двох або трьох посилених рот від кожної бригади. Це означало, що вона не могла експлуатувати прориви позицій або набрати достатньо моменту сили. Бракувало також загальновійськової інтегрованості, хоча це мало побічний ефект порівняно з проблемами першого порядку. По-третє, Україні бракувало реалізаційних засобів, необхідних для того, щоб пробитися через добре укріплену лінію оборони або захиститися від ключових російських спроможностей, як-от ударних гелікоптерів. Готуючись до настання 2025 року, Захід має продумати, як допомогти Україні вирішити усі ці три категорії проблем.

Нові бригади, що отримали підготовку в країнах НАТО, хоч і показували різні результати на полі бою, в цілому не мали **достатньо часу**, щоб досягти бойової злагодженості або провести спільне тренування підрозділом. На додачу, командири і штаби батальйонів і бригад часто **мали труднощі** з тим, щоб ефективно застосовувати підрозділи на рівні, вищому за роту. Така ситуація не дивує, зважаючи на те, що перед новими українськими бригадами, укомплектованими мобілізованими солдатами, було поставлено завдання пробити дуже міцну оборону, що є однією з найскладніших можливих бойових місій, — і це після **дуже нетривалого** тренування. Крім потреби в довшому тренуванні для нових підрозділів, замість формувати нові бригади, варто було б приєднувати свіжопідготовлені батальйони і роти до вже існуючих відповідно бригад і батальйонів. Таким чином ці підрозділи отримають переваги від наявності досвідченого командира, суміжних підрозділів піхоти, а також допоміжних ресурсів на кшталт артилерії та інженерів.

Однак недостатній для проведення широкомасштабних операцій рівень підготовки був не єдиною проблемою. Без належної переваги у вогневій потузі або реалізаційних засобах сам лише кращий вишкіл ніяк не змінив би результат. Тренування є необхідним, але недостатнім інгредієнтом майбутнього успіху. В кінцевому рахунку Україна не спромоглася достатньою мірою підточити або подавити російські протитанкові спроможності, що унеможливило ефективне накопичення важкої техніки, а невеличкі штурми безтранспортною піхотою не призведуть до прориву міцних фортифікацій. В рамках загальної стратегії було також прийнято певні рішення, що обтяжили вже наявні ризики. Намагання вести **наступ на трьох напрямках**, при тому що найкращі сили було кинуто на Бахмут, розділило українські ресурси артилерії та найбільш досвідчені підрозділи. Після того як початкова операція з прориву зазнала невдачі і українські війська суттєво **поміняли тактику**, стратегія лишилася такою самою протягом наступних чотирьох місяців.

На бахмутський напрямок було виділено **надмірну кількість ресурсів** у порівнянні з основною віссю наступу. В підсумку, замість притиснути російські сили таким чином, який уможливив би успіх українській армії, бахмутський наступ **ускладнив проблему**. Навіть з тою кількістю живої сили, що була виділена на Бахмут, Росія зберегла **достатньо резервів**, включно з, як вважається, найелітнішим своїм підрозділом, 76-ою десантно-штурмовою дивізією, щоб завадити Україні використати тактичний прорив у Роботиному в серпні для досягнення операційних або стратегічних успіхів. Зважаючи на міцність російських укріплень та перевагу Росії в повітрі, перспектива дійти до берегу моря навряд чи була реальною, але мінімальна мета — Токмак — могла б бути досяжною. На додачу, якби касетні боєприпаси і ракети ATACMS, за допомогою яких у жовтні було **знищено або пошкоджено** низку гелікоптерів, було передано ще до наступу, це могло б тимчасово полегшити тиск російських **ударних гелікоптерів** на українські сухопутні війська під час потенційно вирішальної початкової спроби прориву. Це не означає, що інший підхід обов'язково був би успішним, але надто детерміністське прочитання того, що відбулося, також було б невірним, оскільки воно відмовляє Україні та залученим до допомоги їй західним країнам в активній ролі у розвитку подій.

Плануючи наступну широкомасштабну операцію, яка навряд чи відбудеться раніше 2025 року, Захід і Україна мусять уникнути відтворення планів попереднього наступу. Технології та тактика еволюціонують у цій війні що кілька місяців. Якщо на початку наступу проблемою були мінні поля та фортифікаційні лінії, підкріплені важкою технікою, артилерію та штурмовою авіацією, то наприкінці одним з головних викликів були **FPV-дрони**. Тим часом, основна контрбатарейна загроза для української артилерії виходить від **дронів-камікадзе «Ланцет»**. Одним з ключових викликів для перспектив майбутніх українських наступів є доступність артилерійських боєприпасів. Україна минулого літа змогла досягти вогневої інтенсивності у приблизно **225 тисяч** снарядів

на місяць, що більше як удвічі перевищує показник у приблизно **90 тисяч** снарядів, які вистрілювалися щомісяця минулої зими; однак це стало можливим лише завдяки імовірній разовій **передачі** артилерійських снарядів з Південної Кореї до Сполучених Штатів на відновлення запасів після поставок до України. Навіть за наявності цих боєприпасів адміністрація президента Джоозефа Байдена була **змушена дозволити** передачу касетних боєприпасів, щоб дати Україні змогу продовжити наступ до осені (можна стверджувати, що їхнє надання мало б найбільший ефект, якби відбулося до початку наступу). Західні потужності з виробництва артилерійських снарядів не встигають за інтенсивністю, з якою Україна їх витрачає навіть в обороні, а це робить необхідною подальшу передачу касетних боєприпасів з наявних запасів, щоб покрити нестачу цього року.

Західні поставки артилерійських боєприпасів у майбутньому навряд чи дадуть змогу підтримувати вогневу потужність на рівні, що перевищував би російський рівень — понад 10 тисяч снарядів на день, — який станом на 2025 рік буде підтримним навіть і в більших кількостях. Оскільки Україна не змогла подолати російську оборону минулого літа навіть маючи кількісну перевагу в артилерійських боєприпасах, перспективи майбутніх наступів є ще гіршими, якщо Україна та держави, що її підтримують, не скомпенсують цей недолік створенням інших переваг. Це означає, що в майбутньому обсяги артилерійського вогню слід буде доповнювати дронами та іншими спроможностями для високоточних ударів. Як альтернативний варіант, після того як росіяни адаптувалися до ударів системами HIMARS по їхніх логістичних вузлах, Заходу, ймовірно, доведеться знайти інші шляхи підточити вогневу потужність росіян або зменшити її ефективність. Покращення у російських засобах радіоелектронної боротьби знизили ефективність наданих Україні країнами – членами НАТО боєприпасів з GPS-наведенням, таких як ракети для РСЗВ **HIMARS** і артилерійські снаряди **Excalibur**, тож це теж необхідно врахувати у майбутніх поставках високоточних боєприпасів. Планування повинно не лише еволюціонувати з урахуванням досвіду 2023 року, а й відстежувати адаптації та технологічні інновації на полі бою, які могли б загострити ці потреби або зробити їх неактуальними.

Війна ще далеко не закінчена

Хоча побіжний погляд на матеріальні ресурси показує, що цього року Росія перебуває у вигіднішій позиції в цій війні, це не означає автоматично, що вона зможе далеко просунути цього року чи що перемога їй гарантована. Мінімальні цілі, що їх Москва ставить для цієї війни, вимагають захопити більше території, ніж вона вже окупувала, тобто взяти весь Донбас, а також низку територій, які вона анексувала, але не контролює. Щоб досягти цих цілей, росіяни не можуть просто сидіти й оборонятися, і **нещодавні наступи показали**, що їм теж важко вирватися з поточної взаємної мертвої

хватки. Попри активніше рекрутування, в Москві все ще недостатньо живої сили, щоб забезпечити ротацію особового складу, який був мобілізований 2022 року, тобто вона теж стоїть перед складним питанням того, як зміцнити присутність своїх сил в Україні. У 2023 році російська армія віддавала пріоритет заміщенню втрат і генеруванню нових бойових формувань перед підтримністю дислокацій та загальною потужністю присутності в Україні. Саме ці проблеми Росії і доведеться розв'язувати у 2024 році. Наступи на кшталт авдіївського супроводжуються величезними втратами техніки — **сотень і сотень бойових броньованих машин**. Попри високі рівні бюджетних витрат на оборонне виробництво, російська армія і досі замінює втрачену техніку здебільшого розконсервованою технікою зі скінчених радянських запасів. Ситуація з боєприпасами в Росії покращується, особливо завдяки поставкам з **Північної Кореї та Ірану**, але вона все ще далека від тієї переваги, що її російські сили мали в 2022 році.

Захід має перевагу в технологічних інноваціях та фінансових ресурсах, але багато що залежить від політичної волі. Наприклад, хоча Європа **не змогла виконати заявлену мету поставити Україні один мільйон артилерійських снарядів** цього року, вона виділила на виробництво 2,2 млрд доларів і, схоже, таки досягне цієї мети до кінця 2024 року. Західна забарливість не є свідченням бездіяльності — деякі ініціативи наразі набирають обертів. Однак незважаючи на те, що Європа спроможна перегнати Росію і в інноваціях, і у виробництві, саме Москва першою **масштабувала виробництво дронів** і мобілізувала свою оборонно-промислову базу. Російське керівництво наразі вочевидь для всіх випромінює **надзвичайну самовпевненість**. На його думку, поточні тенденції в цій війні розвиваються у сприятливому для Росії напрямку. Відповідно, в наступному році важливо буде продемонструвати, що навіть на піку оборонних витрат і обсягів оборонно-промислового виробництва Росія все одно неспроможна досягти своїх цілей в цій війні. Тим часом кошт війни зростатиме, і, в ідеалі, саме Москва у 2025 році постане перед дедалі зростаючою невизначеністю.

Невдача не означатиме, що війна перетвориться на заморожений конфлікт. Україна може почати програвати війну цього року, мірою того як російські переваги наростатимуть і продовжуватимуть наростати і в 2025, і в 2026 році. У 2024 році Захід стоїть перед критично важливим вибором. Якщо будуть прийняті хибні рішення, то, як **нещодавно аргументував наш колега Джек Уотлінг**, Захід безповоротно здасть позиції Росії в цій війні. В разі української поразки Москва нав'яже свою волю Україні і вийде з цієї війни з переконанням, що вона по суті виснажила і перемогла Захід. Незважаючи на **стратегічний кошт** цієї війни для Росії, Україна втратить територію і понесе важчий тягар у вигляді як демографічних, так і економічних втрат. Росія залишиться довгостроковою військовою загрозою для європейської безпеки в будь-якому з цих сценаріїв, але для Європи безспірно краще мати під боком таку Росію, яка зазнала дорогої поразки, ніж Росію, яка посмілішала і має змогу відновлюватися без потреби турбуватися через українську армію.

Ця реальність витверезлива, але подібний результат не є невідворотним. Втім, щоб змінити цю ситуацію, і Україні, і Заходу цього року доведеться прийняти низку важких політичних рішень — і зробити це якомога раніше, щоб вивести війну на позитивнішу траєкторію. Щоб досягти успіху, Україна і Захід мають узгодити свої очікування і сформулювати чітку візію на наступні 18 місяців: на який результат ми працюємо, як ми це робимо, і якого поступу ми досягаємо виходячи з нашої теорії успіху. Без довгострокової стратегії буде важко досягти єдності зусиль і управляти обмеженими ресурсами. Якщо в 2024 році Україна зможе виснажити російські сили на піку російських оборонних витрат, а потім перехопити ініціативу і у 2025 році завдати російській армії низку поразок, вона зможе створити необхідні важелі впливу на Москву в цій війні. Для цього слід поставити під удар російську військову позицію, щоб російська самовпевненість змінилася непевністю. Метою є припинення війни — на сприятливих для України умовах і у спосіб, який би гарантував тривалий мир або спроможність України забезпечити такий мир у майбутньому. В разі поразки Україна безповоротно втратить територію, а Росія зможе нав'язати мир на власних умовах у спосіб, який обмежить суверенітет України. Вибороти необхідну перевагу для досягнення цього — цілком реально до настання 2025 року. Багато що залежить від продовження західної підтримки і рішень, які прийматимуться зараз.

Майкл Кофман є старшим науковим співробітником програми російських та євразійських студій Фонду Карнегі за міжнародний мир (CEIP). Раніше він був директором програми російських студій Центру військово-морського аналізу (CNA), де досліджував спроможності, стратегію і військову думку Збройних сил Росії.

Роб Лі є старшим науковим співробітником програми євразійських студій Інституту зовнішньополітичних досліджень (FPRI) і колишнім офіцером морської піхоти.

Дара Массико є старшим науковим співробітником програми російських та євразійських студій Фонду Карнегі за міжнародний мир (CEIP). Раніше вона була старшим аналітиком у Міністерстві оборони США, де досліджувала військові спроможності Російської Федерації.

З англійської переклала Мирослава Лузіна